

dat hier enkele waterspitsmuizen (*Neomys fodiens*) in het water met het grootste gemak snel rondzwommen.

Gedurende de lunch werd een zwarte specht (*Dryocopus martius*) gezien, bezig zijn nest te hakken in een eik. Bij nadering vloog deze vogel weg. Verder gaande werd een typisch Twentsch „Los Hoes” bezocht. Over de Meulemansbrug ging het nu voort naar het Lutterzand, men vond hier tot tweemaal toe een nest van de groote lijster (*Turdus viscivorus*), welke vogel met de zanglijster (*Turdus ericetorum*) zich verschillende malen liet hooren. In het open zandige terrein werden boomvalk (*Falco subbuteo*), wulp (*Numenius arquata*), boomleeuwerik (*Lullula arborea*) en boompieper (*Anthus trivialis*) waargenomen.

Het laatste deel der tocht ging over een weg langs weilanden terug naar Dene-kamp. Men vond hier nog een nest van de grauwe klauwier (*Lanius collurio*) met één ei en ♂ en ♀ in de nabijheid. Ook het paapje (*Saxicola rubetra*) werd daar gezien. Terug langs den westelijken oever van de Dinkel werd nog een nest van de sprinkhaanrietzanger (*Locustella naevia*) en van de goudvink (*Pyrrhula pyrrhula*) gevonden.

Om vier uur was deze zeer geslaagde excursie ten einde.

C. J. Verhey, biol. drs.

Literatuur

H. L. Løvenskiold, Håndbok over Norges Fugler. Gyldendal Norsk forlag, Oslo. 5 hefter à kr. 6.00.

Men mag respect hebben voor de ondernemingslust van schrijver en uitgever om na de oorlog waar Noorwegen toch ook 5 jaar lang onder gebukt ging, een publicatie als deze aan te durven. Twee afleveringen die de zangvogels behandelen, van de 5 in totaal in uitzicht gestelde, zijn verschenen. De beoordeling, op verzoek der redactie, kan dus nog slechts voorlopig zijn. Niettemin zijn wel enkele opmerkingen te maken.

Blijkens de titel heeft de schrijver zich een lezerskring gedacht onder de buitenmensen, jagers, onderwijzers, studenten en alle vogelliefhebbers, dus een populair boek, veelzijdig georiënteerd, niet in de eerste plaats wetenschappelijk in engere zin. Beantwoordt het boek nu aan dit gestelde doel?

Dat men het mee zal nemen op excursie, zoals de schrijver veronderstelt, geloof ik niet voetstoots. Dat doet men niet zo gemakkelijk met een boek van octavo formaat van een omvang van ± 850 bladzijden. De stof is overzichtelijk geordend met determineertabellen voor families, geslachten en soorten en is hier en daar geïllustreerd met eenvoudige tekeningen, deels van complete vogels (Corviden en lijsters), deels van koppen (mezen) en afzonderlijke details. De opmerking mag hier gemaakt worden, dat de illustraties van raaf, bonte kraai, roek en kauw ter instructie van het publiek mijns inziens gevoegelijk als overbodig weggelaten hadden kunnen worden, terwijl de poging om de verschillende lijstersoorten te typeren als mislukt mag worden gekwalificeerd. Waar met illustraties kennelijk zuinig moet worden omgegaan, lijkt het mij lonender zijn kracht meer te zoeken in detailtekeningen ter toelichting van moeilijk te beschrijven finesses die bij het determineren beslissend zijn. Gelukkig is dat ook nog al eens bij de soortbeschrijvingen gedaan.

Bij de behandeling der afzonderlijke soorten is de stof overzichtelijk gerubriceerd. In verband met de spaarzame illustraties is de beschrijving vrij uitvoerig en worden naast maten ook de gewichten vermeld. Daarna volgen bijzondere kenmerken die zowel habitus als gedrag en geluiden betreffen. Daarna de geografische verspreiding en speciaal nog eens afzonderlijk die binnen Noorwegens territorium, Spitsbergen en Jan Mayen inbegrepen. Dan volgt een beschrijving van

het broedterrein, waarbij opvalt dat niet alleen de grote lijster, maar ook de zanglijster en zelfs de merel nog vrijwel bosvogels zijn. Van de laatste wordt nog als bijzonderheid apart vermeld dat hij binnen Stavanger broedt. De rubriek over de trek vermeldt de traditionele gegevens over aankomst, vertrek, voorkomen, wijze van trekken en winterkwartier. Jammer is het, dat de Noorse ringresultaten niet als uitgangspunt en vaste basis genomen zijn. Nu blijft het noodgedwongen meer bij algemeenheden. De uitvoerigste rubriek handelt over de voortplanting, waarbij de stand van het nest, bouw van het nest, ook de taak van de beide partners daarbij, broedseizoen, aantal legsels, aantal eieren, beschrijving der eieren met maten, wie broedt, broedduur, verzorging der jongen in en buiten het nest wordt vermeld. Zoals men ziet een gevarieerd programma t.o. waarvan evenwel de bewering van de schrijver in zijn voorbericht dat het boek voor een groot deel steunt op eigen waarnemingen wel het traditionele korreltje zout nodig zal hebben. Inderdaad deelt de schrijver dan ook mee eveneens mededelingen van den heer Chaworth-Musters en stof uit binnen- en buitenlandse tijdschriften en boeken te hebben verwerkt. Dat kan ook onmogelijk anders. Tenslotte volgt nog de rubriek voedsel die meestal kort is, omdat daarvoor, zoals de heer Chaworth-Musters in zijn aanbeveling vermeldt, slechts in beperkte mate concrete gegevens beschikbaar zijn, vooral met betrekking tot de verschillende jaargetijden. Evenals bij ons zou men kunnen zeggen.

Bij deze inderdaad populaire opzet van het boek, waarbij het budget tot beperking noopte, zijn naar de schrijver zelf in zijn voorbericht opmerkt verschillende desiderata in het gedrang gekomen. Zo zijn de venkleden der jongen summier behandeld, is de rui niet vermeld, evenmin ringresultaten, paringsspelen en andere bijzonderheden uit de gewone levenswijze, ook parasieten zijn niet behandeld. 't Meest betreur ik daarvan het ontbreken der ringresultaten, temeer waar het vermelden in de rubriek trek deze niet zoveel uitvoeriger behoefde te maken. Daartegenover staat het voordeel dat de mededelingen betreffende het verblijf der Noorse vogels en de herkomst der Noorse trekkers er een zekere ruggespraak door gekregen zouden hebben van feiten waaraan niet te tornen valt. Bovendien wordt hierdoor een prachtkans verzuimd om dat zo moeizame onderzoek populair te helpen maken. Tenslotte zijn de ringgegevens ook nog een krachtige steun bij de oplossing van de vraag welke geografische vormen een land op de trek bezoeken, een vraagstuk waar de schrijver zich juist veel moeite voor getroost heeft, ongetwijfeld veel meer dan uit de concrete behandeling evident is.

En nu aan 't slot nog eenmaal de vraag: beantwoordt het boek aan het gestelde doel? Ik aarzel niet bevestigend te antwoorden. Dat niet elk alles vindt wat hij erin zoekt, is vanzelfsprekend, maar ieder vindt zeker wat wils en 't werk maakt een betrouwbare indruk. De schrijver moest evenwel de consequenties uit zijn eigen mededelingen ook nog zover trekken dat hij bonte en zwarte kraai niet als afzonderlijke soorten scheiden, maar als geografische vormen bijeenvoegen kon.

(G. van der Meer.)

In Weer en Wind, geïll. maandschrift gewijd aan natuurleven, reizen, volkskunde en buitensport. Redactie: R. Tolman. Ds J. I. van Schaick en Jan P. Strijbos. W. L. en J. Brusse N.V., Rotterdam.

Sinds medio 1946 verschijnt ook dit tijdschrift weer regelmatig; de jaargangen lopen nu van Juni t/m Mei. Als gewoonlijk nemen de vogels een voorname plaats in; van de speciaal ornithologische publicaties noemen we:

(9. afl. 4) A. de Jong, dr A. A. de Koning en H. J. A. de Reuver, Invasie van de geoorde fuut in geïnundeerde polder (met foto's). Ten Z. van de Vlaardingse Vlietlanden onder de gem. Maasland werden zomer 1945 in de

in 1944 geïndundeerde Foppenpolder 3 kolonies van de geoorde fuut gevonden, met totaal 63 nesten (24 leeg), waarvan echter practisch niets terecht kwam door het weder droog leggen van het gebied. Strijbos wijst in een naschrift op soortgelijke gevallen van invasie, o.a. in het inundatiegebied ten O. van Haarlem, waar in Juni 1945 meer dan 40 paar vertoefden tussen de Liede en de buitenwijken van Haarlem-O; voorts ten N. daarvan bij de fortten van Penningerveer en bij Spaarndam, waar vele tientallen paren verschenen, maar ook hier mislukten vrijwel alle broedpogingen. (In no. 8 vermeldt J. Vijverberg invasie-achtig optreden in een zoetwaterplas onder Ossendrecht, waar in 1946 plotseling 20 paar kwamen broeden).

(9, afl. 7) A. B. Wigman, Een merkwaardige boschvogel. De houtsnip neemt plaatselijk toe op de Veluwe, o.a. te Sprield en Speuld bij Putten, maar ook bij Hoenderloo en Ughelen en voorts op de Hoge Veluwe; volgens schr. ten gevolge van de uitgestrekte onderbeplantingen van „veel-verscheiden loofhoutsoorten.” Met foto's, o.a. van 4-legsel in nest van dorre eikenblaren.

(9, afl. 10) A. P. van der Graaf, De vogelschilder Peter Scott, met een tiental foto's (afgegaan door The British Council) naar schilderijen van ganzen en eenden, gemaakt door de beroemde engelse natuurschilder.

(9, afl. 12) F. Tiele, Over een merkwaardige en zeldzame roofvogel: de wespindief. Waarnemingen bij het nest op de Hoge Veluwe in 1946, met zes tekeningen, 1 van het ad. ♀, de overige van de jonge vogels, op verschillende leeftijd. Een der beide jongen verongelukte kort na het uitvliegen.

(10, afl. 1 en 2) Jan P. Strijbos, Onder de Pikkewijnen. Verslag van zijn bezoek aan het Dassen-eiland bij Kaapstad, in Dec. 1946, tijdens de 1e tocht van de „Willem Barendsz”, met vele foto's van de daar in geweldige aantallen nestelende — volgens Kearton 5 miljoen! — Jackass- of Cape pinguin, door de Zuid-Afrikaners pikkewijn genoemd. De soort, een „warm-water”-pinguin, evenals de Humboldt-pinguin van de W.-kust van Z.-Amerika, komt uitsluitend voor langs de kusten van Z.-Afrika en is alleen op het Dassen-eiland holenbroeder — volgens Strijbos omdat dáár alleen de bodem zandig is. De eieren worden gedurende een bepaald gedeelte van het broedseizoen, dat zich over het hele jaar uitstrekt, maar zijn hoogtepunt bereikt in Mei en Juni, van gouvernementswege geraapt en aan particulieren verkocht.

(10, afl. 3) J. van Nieuwenhuyze, De Camargue in Mei 1947. Volgens schr. is in het Z. deel tussen l'étang de Vaccares en de zee, dat als natuurreservaat wordt beschermd, de situatie voor de „vogels van moeras en meer” er niet beter op geworden doordat de Duitsers de vroeger tussen zee en reservaat bestaande verbinding verbraken, waardoor de waterspiegel meer dan een halve meter zakte. Daardoor werden de meeste meren in moerassen en de moerassen in kurkdroge steppen van harde gescheurde kleigrond" herschapen. In de langs de meren hierdoor ontstane steile oevers gedeelten groeven vele bijeneters hun nestgangen (3 goede foto's). Door de strenge, langdurige winter en het gure voorjaar was het vogelleven 2 à 3 weken vertraagd. De flamingo's, die bij honderden in de meren weidden, gingen in Mei niet tot nestbouw over op de gebruikelijke broedplaats, het Z.O. strand van het étang de Vaccares; in 1942 waren er nog ruim 400 nesten geweest. Het artikel geeft voorts foto's van hop (bij nestingang in een oude tamarisk), kluut (nestelend tussen *Salicornia*), het beroemde Camargue-paard, enz.

De rubriek „Met kleine letter” bevat veel gegevens over de jongste pestvogelinvasie.

(t. K.)